

„Църковенъ Вѣстникъ“

издава всѣки петѣкъ
той има прѣзъ годината и три
приложения — по 1 книга отъ
4 печатни кола за всѣко
четиримѣсечие.

Годишната цѣна на „Църко-
венъ вѣстникъ“, заедно съ
трите приложения, за България
1 лева, а за странство 13 лева.

Единъ брой 15 ст

ЦЪРКОВЕНЪ ВѢСТНИКЪ

— СЕДМИЧНО ИЗДАНИЕ —

СЪ ТРИ ПРИЛОЖЕНИЯ ВЪ ГОДИНАТА.

Абонаментътъ е годишенъ и
— всѣкога прѣдплатенъ —

Всичко, относеще се до вѣст-
ника, се изпраща до админи-
страцията на църковенъ вѣст-
никъ* въ г. София.

За обявления се плаща за първи
пжтъ по 20 ст. на редъ съ
гаранция, за всѣко повторени
по 15 ст.

Неплатени писма не се при-
матъ — ржжописа за седмичното
издание не се повръщатъ.

СЪДЪРЖАНИЕ.

- Нашата училищна политика — Д.
Заслугитъ и грѣшкитъ на Огюстъ Конта и на негови-
тъ френски послѣдователи отъ научна гледища точка — П.
Черняевъ
Кирикопроміонъ — Софронieto отъ Софроний Врат-
чански.
Църковна и обществена лѣтопис:
I Вътрѣшенъ отдѣлъ.
II Вънѣшенъ отдѣлъ.
Обязления.

Нашата училищна политика.

Не отдавна нѣкои вѣстници бѣха писа-
ли, че къмъ едного отъ нашитѣ митрополи-
ти, като обикалялъ епархията си, въ нѣкои
села учителитѣ и учителкитѣ се отнесли мно-
го непристойно, отъ която обноска били се въз-
мутили дори и християнитѣ. Постѣпката на
тия учители и учителки — възпитатели на
нашето младо поколение е скръбно явление.
Върху тия и такива непристойности, оскръб-
ления и подигравки, отправяни отъ основ-
ното учителство къмъ нашитѣ архиереи,
къмъ цѣлото ни духовенство, къмъ религия-
та и Църквата и Нейнитѣ тайнства и обре-
ди — ние сме писали и всекидневнитѣ вѣст-
ници хроникирали не веднѣжъ та и тая случ-
ка можемъ да причислимъ въ числото на
хилядитѣ други подобни.

Църквата и духовенството всѣкога сж
гледали и гледатъ на тия оскръбления като
на изстѣпления на болни и паднали люде
на заблудени и обкржжени отъ мракъ и тъма
просвѣтителни, та нито се възмущавали, ни-
то се възмущаватъ. Ако се писало по нѣ-
кога въ „Ц. В.“ срѣщу тия изстѣпления,
то се писало, не отъ страхъ за Църквата и
Религията, а отъ боязнь за народа и дър-
жавата. Църквата — Св. Българска Църква и
Нейнитѣ служители иматъ задъ себе минало
отъ десетъ столѣтия — минало, накитено съ
заслуги, както за благочестието и Вѣрата,
тѣй и за българската култура и българския
напрѣдѣкъ.

Както спомѣнахме и въ миналия брой

на „Ц. В.“ какъвто юбилей днесъ и да се
празднува изъ областта на нашето минало,
все ще се дойде до оная основа, която е
турната и положена отъ Св. Българска Цър-
ква и Нейнитѣ служители. Юбилеятъ на бъл-
гарската печатна книга, юбилеятъ на бъл-
гарската книжнина на българското възра-
ждане на българската история, на българ-
ското училище, на българския букваръ —
на всичко духовно, просвѣтително и нацио-
нално; всичкитѣ тия юбилеи ще почиватъ на
Св. Българска Църква и на Нейнитѣ служи-
тели: архиереи, свещенници, свещеноиноци и
иноци. Прочее, туй свѣтло минало и тия вели-
ки заслуги сж она ореолъ, който не може да
бѣде по-мраченъ отъ никакви оскръбления,
нападки и хули — нѣ който и за въ бѣдѣще
ще освѣтлява правия пжтъ на българското
благочестие, на българския напрѣдѣкъ и на
българското прѣуспѣване и повдигане.

Църквата съ Религията православна е
била съ българския народъ цѣли десетъ сто-
лѣтия въ дни на величие и радостъ, въ дни
на падение и вопль; Тя го е управлявала,
направлявала, вдѣхновявала и утѣшавала —
Тя ще прѣбѣде съ него и за въ бѣдѣще,
като ще го управлява, направлява, вдѣх-
новява и утѣшава все съ тая искреностъ,
топлина и прѣданостъ.

Тия похождения на основното училство
срѣщу Църквата и Религията и тия оскръб-
ления срѣщу нашитѣ архиереи и духовен-
ството нѣма да принесѣтъ никакво зло на
Църквата и Религията, нѣ на народа и на
държавата. Ние не веднѣжъ сме казали, че
безбожието въ нашитѣ училища, проповѣд-
вано и насаждано въ крѣхкитѣ сърдца на
нашата учаща се младежъ ще има съвър-
шено другъ резултатъ, който ще засѣгне, не
Църквата и Религията, а държавата и дър-
жавната стабилностъ. И туй почна да оправ-
дава съ цѣла редица явления. Като проче-
тохме хрониката за оскръблението на нѣкои
селски учители и учителки срѣщу В. Прѣо-
священния митрополитъ, дойде ни на ума
други по-прѣсни явления отъ тоя родъ.

Ние казахме, че днеска оскръбватъ ар-
хиереи и свещеници, ратуватъ срѣщу Църк-
ва и Религия и религиозна нравственостъ —

нъ утрѣ тия разюздани субекти. ще се опълчатъ срѣщу държавата, срѣщу държавни мжжѣ срѣщу държавния глава, срѣщу Отецеството. И ето прѣсни факти:

Не отдавна всичкитѣ г-да министри отишли въ Плѣвенъ и околноститѣ му, за да видятъ новостроящитѣ се мавзолеи и паметници; въ числото на другитѣ министри билъ и министра на Народното Просвѣщение г. Др. Шишмановъ. Като обиколили другитѣ мѣста, върнали въ с. Пордимъ и се отбили въ кръчмата на дѣдо Дапо да си отпочинатъ. Въ кръчмата въ туй врѣме били селския учителъ и учителка, които много добрѣ познавали министритѣ а особно своя министръ, прѣдъ когото не веднѣжъ се прѣдставяли. Какво сж сторили тоя учителъ и тая учителка при влизането на г-да министритѣ, а особно на тѣхния министръ? Какво друго ще сторятъ — ще отговорятъ всички освѣнъ че ще станатъ и почитително да поздравятъ високитѣ гости, както подобава на възитани млади людие, които сж натоварени да възпитаватъ младото поколение. И тѣй е; доброто възпитание е украшение и накитъ на единъ младъ човѣкъ, а особно, когато тоя човѣкъ е възпитателъ и учителъ — а възпитанието изисква да бжде човѣкъ вѣжливъ къмъ всички безъ разлика, а най-вече къмъ началстующитѣ и други високопоставени лица, защото съ това ще даде добъръ примѣръ на ученицитѣ си. Нѣ, за жалость, тоя учителъ и тая учителка сж сторили съвсѣмъ противното: тѣ прѣспокойно си сѣдѣли на масата, дори не обърнали и внимание на гоститѣ. Послѣ малко сжщитѣ учителъ и учителка станали и съ единъ надмѣнъ и дигноглавъ ходъ минали покрай високитѣ гости, като показали едно явно прѣзрѣние.

Туй е скрѣбно и много скрѣбно, нѣ туй е фактъ.

Отъ такива безъ възпитание учители, какви ученици могатъ да излѣзнатъ?

Ето какви.

Отъ Варна ни съобщаватъ, че Н. Ц. Височество Княза, като се разхождалъ изъ града, срѣщналъ е на нѣколко мѣста ученици — а тѣ се познавали по своитѣ формени шапки. Когато всичкитѣ граждани, както наистина изисква вѣжливостъта и приличие-то, почитително сваляли шапка на Господаря и го поздравявали, — нашитѣ ученици Го срѣщали и минавали покрай Него съ надмѣнъ и дивъ цинизмъ безъ да поклатятъ дори шапкитѣ си.

И на туй иетрѣба да се чудимъ никакъ, защото тамо е възпитателъ оня словохоотливъ и кликачъ отрицателъ и атеистъ учителъ, който миналата година публично охули Църквата и Религията, охули Отецеството и патриотизма, и който, за награда на

тия свои диви изстѣпления, бѣхъ хроникерали вѣстницитѣ, билъ повишенъ отъ своето началство.

Тия двѣ скрѣбни сулчки (а само двѣ ли сж? Р.) съпоставени, съ най-прѣсната случка въ тукашната първа мжжка гимназия и при министерството на Просвѣщението, въ която ученицитѣ отъ тая гимназия бѣха блокирали Министерството и насила искаха отъ Министра да изпълни желанието имъ, което се състоеше въ това: като празнували първия денъ — патрония празникъ на гимназията, да празнуватъ и втория денъ. Тия разюздани дѣца въ тая демонстрация прѣзрѣха не само своето прѣко началство — Директора и учителитѣ, нѣ и висшето — Министра, на чиято покана да се разотидатъ тѣ диво крѣщеца, та крѣсцитѣ имъ се слушаха далече — до пипиниерата дори. И на другия денъ искали да си наложатъ тая дива воля и на други ученици, които като не сподѣляли тѣхното мнѣние, подчинили се на разпорежданията и влѣзнали въ класъ.

И тия разглезени дѣца не били ни помърени дори за тия свои изстѣпления.

Тия и много подобни тѣмъ (като стрѣлянието на единъ ученикъ срѣщу учителя си, побоя нанесенъ отъ една група ученици на учителя си, че имъ писалъ двойки) говорятъ ясно и величествено, че необузданостъта непокорството и незачитание началството си — прѣдтечи на пълна анархия и развала — се въдворила властителски въ нашитѣ срѣдни учебни завѣдения. А като вземемъ въ внимание смѣтоветѣ въ нашия университетъ миналата година, за които се писа своеврѣмено, то не можемъ да не дойдемъ до туй тѣжно заключение, че тая много опасна, дори сждбоносна разюзданостъ властува въ всичкитѣ наши учебни завѣдения. Туй зло сж познали и познаватъ и много учители, нѣ причинитѣ отдаватъ на слабата дисциплина, на лабавото държание и на безсилие то на учителитѣ да наказатъ и най-малкитѣ проявления отъ своеволие, мързелъ или развала въ ученицитѣ, защото, туй което рѣшавалъ учителския съвѣтъ — разваляло се въ Министерството. Може и това да има, обаче, главнитѣ и началнитѣ причини на туй зло въ нашитѣ учебни завѣдения лѣжатъ въ туй: че въ нашитѣ основни и срѣдни училища се въдворихъ възпитатели атеисти, отрицатели социалисти, които изхвърлихъ религиозно-нравственото възпитание, открихъ борба срѣщу Църквата, Религията и духовенството, отрѣкоха отечество и любовъ къмъ него, опорочихъ държавата и властъта, прѣмахнахъ историята българска и наше то минало.

Единъ отъ учителитѣ въ тукашнитѣ гимназии въ своята публична сказка призна,

че липсата или лабавостта на религиозното възпитание ражда оная разюзданост между ученицитѣ, която заплашва нашето учебно и възпитателно дѣло съ съвършено неустроение.

И той е правъ.

Дидеро е казалъ: „за да дамъ на моята мила щерка едно добро възпитание, азъ неможахъ да намѣря — послѣ дълги изслѣдвания — книга, която да отговаря напълно на тая ми цѣль, освѣнъ Евангелието и катихизиса. Всѣкое добро възпитание произтича и почива единствено върху Религията и религиозното възпитание“. Това основно правило въ училищното и домашно възпитание сж прѣпорѣчвали всичкитѣ велики и истински педагози. Религията съ своитѣ тайнства и обреди пълни душата на дѣтеото съ една небесна радостъ и щастие.

Френския философъ Тодоръ Жофруа, който като дѣте билъ религиозенъ, а послѣ станалъ атеистъ, изповѣдва, че, като по-срѣщналъ своето момиченце което било отведено въ църква отъ майка си, срѣщу волята на атеиста баща — останалъ вкамененъ прѣдъ своето любимо дѣтенце, което сияело цѣло отъ една небесна радостъ, послѣ първото си причащение. Тая радостъ и щастие, които изпълнявали душата на невинното създание, така ясно сияели на лицето му, щото невѣрующия баща за пръвъ пѣтъ — послѣ тридесетъ години — се сѣтилъ за онуй щастие и за оная радостъ, които и той изпитвалъ нѣкога като дѣте, когато го отведи да приеме Свв. Христови тайни, и каквито послѣ никога неговата душа не можала да усѣти.

Фрапиранъ прѣдъ тая радостъ и туй щастие на своето единче — Жофруа заплакалъ, пригърналъ момиченцето и съ съкрушено сърдце извикалъ: „Религията е най-великата наука, религиозното възпитание е най-мощното за създаване добродѣтелно възпитание“ — изповѣдъ, която той направилъ въ една статия подъ заглавие; „Comment les dogmes fuissent“

Не само моралиститѣ, философитѣ и педагозитѣ прѣпорѣчватъ Религията и религиозното възпитание, въ дѣлото на дѣтското възпитание, мощта на Религията сж признали и всичкитѣ държавни мъже. Така, Наполеонъ, като пръвъ консулъ въ 1800 г. отправи войскитѣ и топоветѣ си срѣщу разюзданитѣ тълпи съ думитѣ: „Една нация, която непознава и непочита Бога, нея не управляватъ, нѣ упушкатъ.“

Сжщия тоя мъжъ, въ 1808 г., като подписвалъ закона отъ 17 марта, съ който се учреждавалъ университета, съ своята собствена рѣка написалъ и вмѣстилъ 38 членъ съ слѣдното съдържание:

„Основитѣ на обучението въ универси-

тета сж, и трѣба да бждатъ: правилата на Религията“. Великиятъ Вашингтонъ, основателтъ на великата република е казалъ: „единъ народъ безъ религия е народъ, неуправляемъ и слѣдователно злощастенъ и поробенъ“.

„Едно правителство безъ Религия е правителство безчестно, нетолерантно, прѣслѣдователно и най-несправедливо“.

Днешниятъ английски кралъ Едуардъ VII е казалъ: „Правителство, което гони Религията въ народа и въ училищата — то събаря най-силната отъ своитѣ крѣпости противъ нашествующия врагъ и отваря широко вратитѣ на безправницитѣ, безотечественницитѣ и санкилотитѣ Изгубена ли е Религията въ единъ народъ — изгубено е и отечеството“.

Тѣй говорятъ, тѣй мислятъ всичкитѣ велики людие, на които се падалъ тежъкъ дѣлъ да управляватъ народитѣ и да ги водятъ изъ пѣтя на тѣхното национално могѣщество, културно развитие, духовно просвѣщение и материално благосъстояние. И положението на работитѣ въ различнитѣ държави ясно доказватъ правотата на тия положения.

„Въ Франция, кждѣто безбожието, отрицателнитѣ и свободнитѣ идеи сж издигнали своя прѣстолъ, казва знаменития френски економистъ Paul Leroy — Beaulieu, отъ день на день опада и въ народонаселение и въ държавна мощъ и ако се има още надѣжда, то тая надѣжда лѣжи въ ония департаменти, въ които още населението е останало религиозно. И додѣто Франция съ своя атеизмъ въ училищата опада, до тогава Германия расте и се издига, и съ право нѣмския икономистъ Ромелъ е казалъ: „Моментата навближава, когато петъ сина на германското сѣмейство ще свършатъ лесно съ единъ единствения синъ на френското сѣмейство“. И туй не видѣ ли се въ миналогодия шумъ, когато имаше се страхъ отъ една война съ Германия!

Туй е накарало най-сетнѣ французитѣ, та чрѣзъ устата на славния академикъ Brunetiere да викатъ: „Г-да, доста гонение срѣщу, Закона-божи въ училищата, доста кръслѣдване на религиозното възпитание; Отваряйте широко двиритѣ училищни за да влѣзне въ тѣхъ Богъ!“

И когато всичко това става въ Европа, ние тукъ, отбиваме нашето училищно възпитание въ пѣтя на атеизма, на песимизма, на отрицанието, и се влачимъ слѣпишката слѣдъ новитѣ идеи. Ние се мъчимъ да отбиемъ своя добъръ религиозенъ, честенъ, храбъръ, прѣдприемчивъ и жизнѣрадостенъ народъ изъ оня вѣковенъ и традиционенъ пѣтъ, набразденъ отъ Св. Православна Бѣра чрѣзъ десетъ-вѣковна дрѣвносѣ, прочистенъ и циментиранъ съ велики дѣла на ве-

лики дѣйци — които сж създали славянска култура, българска слава, български прогресъ и които сж запазили нашия народъ отъ развала и съхранили и до днеска въ него ония качества, които създаватъ велики нации. А че сме се отбили отъ правия пътъ на нашето училищно възпитание — това се вижда всѣки день отъ явленията, било въ училищния животъ, било въ общественния и литературния.

Кой може, кой трѣба да спрѣ тоя бързъ вървежъ къмъ израждане, опадане и погибель, и да повърне колата изъ коловоза на древния сигуренъ, чистъ и циментиранъ пътъ на възпитанието на нашитѣ крѣпки дѣца, на нашата младежъ, на нашето бждще потомство?

На туй ние не можемъ и не искаме да отговаряме.

Туй което можемъ и смѣемъ да кажемъ е, че Религията и религиозното възпитание е не само дѣло на Църквата, нѣ и обязательно дѣло на Държавата, на държавнитѣ мѣжбе, ако тѣ искатъ да управляватъ единъ народъ добродѣтеленъ и послушенъ на законитѣ, който да знае найнапрѣдъ своитѣ длѣжности, а послѣ своитѣ права; народъ трудолюбивъ, прѣдприемчивъ и съ жизнена радостъ; народъ, който бѣзъ двоумѣние ще бжде готовъ въ часа, когато Отецеството го повика, да се жертвува за благо на туй Отечество — защото тия качества и добродѣтели се създаватъ само и единствено отъ и чрѣзъ Религията и училищно възпитание основано на Религията и Бога.

Недѣйте гони „Закона Божия изъ училищното възпитание, недѣйте затваря вратитѣ училищни на Бога — защото много близко е деньтъ, когато и ние не ще викнемъ, а ще ревнемъ, както правятъ днесъ френцитѣ“ „Отваряйте широко двѣритѣ училищни на Бога? — нѣ ще бжде много късно. . . . Гла-сѣтъ ни ще се заглуши отъ повитѣ вопли народни, вопли безнадеждни.

Д.

Заслугитѣ и грѣшитѣ на Огюста Конта и на неговитѣ френски послѣдователи отъ научна гледна точка.

(Предложение отъ бр. 43).

II.

Послѣдователитѣ на Конта въ Франция не сж принесли особено ново и положително нѣщо въ социологията. Така се случва твърдѣ често: ученицитѣ на извѣстенъ ученъ загловатъ „буквата на творенията му и прѣзъ цѣль животъ се държатъ за нея. Такива се напр. Литре, Невиковъ, Лиленфелдъ и други позитивисти. Когато човѣкъ чете съчиненията на тѣзи автори, току-речи се прѣнася въ врѣмената на срѣдновѣковната схоластика, дѣто сж спорили за дреболии, отдѣлни думи, дефиниции и форми. Новиковъ, напр., на френски е пи-

салъ цѣли книги, за да защити и докаже че показаното отъ Конта сходство между организма и общество-то наистина съществува! Също както и у насъ: отъ двѣ-три години насамъ едно значително мнозинство основни учители-социалисти прѣкарватъ по цѣли ноци безъ сънъ, изгубватъ врѣмето си въ редъ училищни конференции и засѣдания на учителски дружества, намразяватъ се роднини и приятели, а други докарватъ работата до бой съ юмруци и бастуни, само за да се докаже, че учителтъ е „пролетарй“ и че въ борбата трѣбва да употрѣбява „пролетарски срѣдства“! А за работа надъ своя интелектъ, за работа въ училището надъ дѣцата и въ обществото надъ възраститѣ, това мнозинство учители „тѣсни и широки“ съ нуждната сериозност, разбира се, не се залавятъ. Такива горѣ-долѣ били и и близнитѣ послѣдователи на Конта. Тѣ били толкова усърдни, че прѣкаляли въ своето старание. Контъ, напр., прѣдпазливо сравнявалъ обществото съ организмъ, неговитѣ ученици пъкъ, въобразявайки си, че ся отишли по вататкъ отъ своя учителъ и ся открили това, което нему е било „неизвѣстно,“ започнали вапълно да изеднеяватъ обществото съ организмъ. Психологически, разбира се, тази ревностъ у Контовитѣ ученици се обяснява съ дребнавостта на тѣхния умъ и съ липсата на проникателностъ и критичностъ у тѣхъ. И наистина, не е ли фактъ, че ученицитѣ отъ гимназията, напр., щомъ започнатъ занятията си по физика или космография, започватъ веднага и тѣ да допълватъ „празнотитѣ“ съ нови „изнамѣрвания,“ въображавайки, че гениитѣ не се усѣтили за това, което тѣхната глава родила! За невежествения човѣкъ или за човѣкъ съ дребни умственъ способности всички въпроси се показватъ ясни и лесноразрѣшими, защото той не знае много факти и възражения, които съвсѣмъ ясно се прѣдставляатъ на единъ просвѣтенъ умъ.

По такъвъ начинъ, наскоро слѣдъ Конта, създадена отъ него наука започнала да се откъсва отъ живота, благодарение на безплодното, схоластично съвсѣмъ дребнаво отнасяне къмъ нея отъ страна на „лицитѣ му. И днесъ разнитѣ социалистически групи прокарватъ въ всичко тѣсно сектански духъ, като зачепватъ всичко дребно и дори мерзко, но само е това което може да ги изведе на желаня отъ тѣхъ политико-економически пътъ. Твърдѣ малко отъ Контовитѣ ученици и послѣдователи се отнасяли съ нуждната сериозностъ при начертаването плана на бждщето общество. Повечето отъ тѣхъ сж си служили съ въображението и фантазията; хладенъ разсѣдакъ сж влагали малцина. По-рано, самитѣ Сент-Симонъ и Контъ сж били убѣдени, че съ политическитѣ реформи не ще се достигне човѣшкото щастие. И наистина, какъ могатъ, макаръ и най-свободнитѣ политически учреждения, да отстранятъ бѣдността, невежеството, звѣрскитѣ и хищнически наклонности у човѣка? Френската революция ни даде най-блѣскави доказателства за невъзможността на това. „Свободата, равенството и братството“ не настѣпиха съ съсипването на аристокрацията и замѣстването ѝ съ боржуазията. Политическата реформа даде на гражданитѣ само гражданско равенство и гражданска свобода, но подъ това равенство и свобода започна да чезне не само *духътъ* на човѣка, но и неговата *материална* подкрѣпка. Економически не се освободи. Зато-

в трѣбваше да обърне погледа си къмъ тая немаловажна трава на живота. Съ бързото развитие на индустрията и едритѣ прѣдприятия, съ въвеждането на разнитѣ машини, които замѣстиха човѣшкия трудъ, мнозина бѣдници останаха съ празни рѣцѣ и стомаси и започнаха да смаяватъ все по-вече и по-вече цѣната на своя трудъ само и само да прѣдвардятъ гладната смъртъ. Това неможа да не обърне вниманието на по-усѣтливитѣ сърдца и затова мнозина подчертаха това, а нѣкои дори, винаги крайни, провъзгласиха, че отстраняването на материалната осѣдливостъ е крайна цѣль на живота. Какъ и да е, по единъ отъ тѣзи, мо то подчертаха економическата страна на общественото развитие бѣше и Контовиятъ посѣдователъ Фурие. За него, политически реформи о сживали на задъ. Економическитѣ реформи били прѣди всичко. Нѣщо по-вече: Фурие намаралъ, че най-добрия изходъ отъ това положение е монархическата властъ, защото чрѣзъ нея по-лесно ще се успѣе, отколкото чрѣзъ изборницата и прѣдставителната, дѣто участвуватъ и тѣзи, противъ които е насочена економическата реформа. Разбира се, че както Фурие, тѣй и нѣкои отъ неговитѣ съмишленици — реформатори на едро — разчитали и на капиталиститѣ, но надеждитѣ имъ, съ малки изключения, излѣзли ялови. Между другото, прѣдъ богатшитѣ Фурие биятъ главно на това, че при нови економически строй тѣ съвсѣмъ нече изгубятъ, а други ще спечелятъ. Удобства, раскошъ и наслаждения(?) ще има по-вече, отколкото сега, защото цѣвността на удобствата и наслажденията не ще се намали, ако тѣ станатъ достояние на по-вече единици. Разбира се, че при опрѣдѣлянето на това „човѣшко щастие“ (1), Фурие съвсѣмъ не се грижи за увеличаването удобствата на човѣшкия духъ, които, безъ съмнение, сж по-силенъ факторъ при развитието на обществото, отколкото физическитѣ удобства. Въ измисленото отъ Фурие устройство на обществото всички хора ще иматъ толкова удобство и наслади, колкото въ сегашно врѣме иматъ богатшитѣ. И толкова.

Социалиститѣ — утописти, както се каза и порано, разчитвали на помощта на монарситѣ, пишели имъ писма и очаквали реализация на плановѣ си. Тѣ се обръщали съ писма и къмъ руския императоръ Николай I, който се заинтересувалъ отъ това обществено движение, запозналъ се съ английския социалистъ Робертъ Оуенъ и се съгласилъ да осъществи исканieto на социалиститѣ въ Русия. Но работата до тамъ, за нещастие или за щастие, спрѣла.

Въ социологическо отношение заслугата на тѣзи социалисти утописти се състои главно не въ това, че сж изтъкнали напредъ економическата страна на общественитѣ отношения, а въ това, че съ своитѣ опити да приложатъ на практика своитѣ планове, не сж умѣли и, слѣдователно, достигнали сж до едно положително заключение, а именно: *самата тази несполука е социологически опитъ, който е показалъ, че, отивайки по този пътъ, човѣчеството не може да разчита на никакъвъ успѣхъ.*

Твърдѣ интересни сж онитѣ въ тая посока, които най-нагледно рисуватъ неуспѣха на социалиститѣ утописти. Английскитѣ социалистъ Робертъ Оуенъ правилъ опитъ да приложи своитѣ планове въ Англия (Ню-Ламаркъ), дѣто тѣ имали горѣ-долѣ успѣхъ за из-

вѣстно врѣме, но отсетѣ въ Америка рѣшително нищо не излѣзло. Тѣй щото и ученицитѣ на Фурие искали да приложатъ плановѣ на свои учители въ Пенсилвания, въ Версаилъ и въ Конде-сюръ Вергъ. Намѣрилъ се дори и единъ богаташъ (Бсде Деларю), който далъ своята земя но нищо не излѣзло.

Отсетѣ били правени опити да приложатъ на практика плановѣ, начертани отъ Етиена Кабе, въ неговото бѣлѣжнито нѣкога съчинение „Путуванieto въ Икарія“. Този опитъ направилъ, въ Наула (въ Илинойсъ), по срѣднето течение на Мисисипи; ималъ до известна степенъ прѣвъ първитѣ петъ години успѣхъ (отъ 1850 до 1855 г.) Но отсетѣ дѣлото на Кабе завършило съвсѣмъ печално: въ 1851 год. той билъ принуденъ да се завърне въ Франция, да се защишава прѣдъ съда отъ обвинението на своитѣ по-първи послѣдователи. Кабе се оправдалъ прѣдъ съда и се завърналъ въ Наула, но въ 1856 г., когато и тукъ работата трѣгнала назадъ, общината го осѣдила на изгонване и той умрѣлъ отъ тѣга въ Сентъ-Луисъ прѣвъ ноември 1856 г. Сега за сега отъ това прѣдприятие е останало малкото селце Икарія, съ около десетина петнадесетъ къщички и съ население 65 души! (щатъ Айова, графство Адамсъ.)

Споредъ Кархергейма, въ книгата му „Вѣчна утопия“, такива опити, по-големи или по-малки, е имало въ разни мѣста около шестдесетъ, но всички не успѣли.

Тукъ е необходимо да се обърне вниманието на читателя върху едно характерно обстоятелство: много отъ подробноститѣ на утопичнитѣ проекти отсетѣ могли да се осъществятъ отъ нѣкои частни лица съ търговски цѣли; други подробности пъкъ се вмѣквали въ програмитѣ на нѣкои политически партии и отчасти взели да се прилагатъ. Тѣй напр., въ врѣме на пътуването героятъ на Кабе взема билетъ до островъ Икарія, съ този билетъ се заплаща не само цѣната на пътуването, но още и храната и другитѣ пътни потребности. Сега пъкъ ние знаемъ, че има компании постоянни или врѣмenni, които се занимаватъ изключително съ прѣвозъ на пътници отъ стария до новия свѣтъ или пъкъ до нѣкое международно изложение и др., които (компания) по-рано си получаватъ паритѣ и се грижатъ не само за прѣнасянето на пътуващитѣ, но и за всички потребности при пътуването. Послѣ: на островъ Икарія работятъ не повече отъ 7 часа въ деветоцѣтното; но всѣки знае, че на много мѣста въ Европа е введенъ по законодателенъ редъ осемчасовитѣ работенъ день; сжщо е и съ положението на жената, което, както и на островъ Икарія, е достигнато въ много страни. Независимо отъ това, плановѣ на Кабе за живущитѣ на Икарія по много ища си приличатъ съ исканията на нѣкои сегашни по-либерални партии въ конституционитѣ страни. Такива общи искания се срѣщатъ, напр. въ слѣднитѣ точки: бесплатна медицинска и акушерска помощъ; надзоръ на труда въ индустриалнитѣ прѣдприятия отъ страна на правителството; всеобщо гласоподаване; изравняване прѣвата на женитѣ съ мъжетѣ и др. Но, освѣнъ това, въ плановѣ на Кабе се срѣщатъ нѣкои аща, които съвсѣмъ противорѣчатъ на нѣкои искания на либералнитѣ партии и се отличаватъ съ своя консерватизмъ. Напр., либералнитѣ партии въ всички конституционни страни искатъ свобода на печата

т. е. отмиряване на всички закони, които стѣсняват свободното изказване на мнѣнията; въ Икарія пъкъ виждаме обратното; тамъ *свободата на печата е унищожена* и се издава само единъ централенъ правителственъ органъ и по единъ за всѣка провинция отдѣлно. Кабе е мотивиралъ тая си консервативна наредба съ оригиналното съображение, че свободата на печата е нужна само въ тѣзи господарства, дѣто сж възможно злоупотрѣблениа, за да бждатъ изобличавани; а пъкъ въ Икарія, дѣто демократичното управление е съвършено, тамъ *не трѣбва* (?) свободенъ печатъ, защото той не само че не би принасалъ полза, но — нѣщо повече — врѣда би принасалъ! И туй го има!

(Слѣдва).

Киріакодроміонъ-софроніето отъ Софроні Врачански.

Продължение отъ брой 47.)

III.

Освѣнъ религиознитѣ задължения, които има човѣкъ къмъ Бога и на които изпълнението води християнина къмъ вѣчно блаженство освѣнъ личнитѣ, индивидуалнитѣ длѣжности, които му се налагатъ като на разумно същество, невикано да отиживѣе земното си съществуване и чрѣзъ него да подготви безкрайно райско блаженство, човѣкъ, като обществено — социално животно, отредено да живѣе между други разумни Божи творения, има особни специални задължения, които водятъ и къмъ вѣченъ животъ и му осигоряватъ и тукъ долу, на земята, честито съществуване. Всѣкой споредъ положението, което заемва въ обществото, има особени задължения къмъ своитѣ ближни. Богатиятъ може да бжде полезенъ съ паритѣ си, свещеникътъ, учительтъ съ упѣтваніята си, съ поученіята си, съ умнитѣ си съвѣти, — всѣкому сж дадени таланти, които трѣбва да оползотвори за общественото благо.

Най голѣми задължения иматъ свещеницитѣ къмъ своето паство; тѣ сж прѣдставители на обществото, грижатъ се за моралното и умственото му състояние и тѣ прѣди всичко трѣбва да се силатъ да изпълняватъ своитѣ длѣжности; а тѣзи длѣжности сж: „да въздигатъ людіето бжій направий и истиний путь соученіе“. Тѣ трѣбва да бждатъ страннолюбиви, постници и пр. и да „оучатъ и да наставляватъ словесныхъ овцы хрви, да оугѣшаватъ и да наказуватъ ихъ. Свещенници должни сж да бждуть кротки и смиренни, да любѣтъ сиромасы, болны“ и пр. (стр. г.а). Най-голѣма отговорность носятъ енорийскитѣ свещеници „въ днѣ судный, почто и „поучаватъ християнсий“ (стр. Кв.). Свещеницитѣ трѣбва да бждатъ облечени въ правду, воистину, и оу всякъ добродѣтели: понеже тѣмъ никакъ позволеніе не има да говорятъ ложное“. По нататѣкъ проповѣдникътъ упѣтва свещеницитѣ, какво трѣбва да бждатъ, укорява ги, че забравили своитѣ длѣжности (стр. р.п.с.). Свещеницитѣ сж длѣжни да поучаватъ народа, трѣбва да се жертвуватъ за вѣрата, като дойде врѣме, и не трѣбва да се боятъ отъ силнитѣ на деня. Тѣй постѣпилъ Амвросій когато срѣщналъ Теодосія Велики прѣдъ черковнитѣ врата: той не се убоилъ да го изобличи въ жестокости и не го пусналъ да влѣзе въ черкова, докѣ царьтъ не се разкаялъ за злодѣяніята си (стр. р.п.с.).

„оутешавайте, оумолжайте и непрестанно поучавайте и наглядвайте вашей стадо“ казва проповѣдникътъ (стр. р.п.с.). Обаче, тогавашнитѣ (грѣцки) пастири не стрували това и ще приематъ наказание (стр. р.п.с.).

Не само свещеницитѣ, но и всички, които иматъ длѣжности и умение, не трѣбва да забравятъ, че сж длѣжни да помагатъ на народа си. Всички, които иматъ власть, трѣбва „да управятъ простаго народа“, иначе „на безкрайныхъ муки повинены къ бждатъ“ (стр. р.п.с.). „Да се не лениме, но да поучаваме и да наставляме и да просвѣщаваме простий чловцы на добрая работа и на благочестіе“ (стр. о.а.). Никой не трѣбва отъ другите „нанѣе или мудрость свою или запаятъ свои. Но кой понауци ближнаго своего или друго някой добро даоучини ему, онъ двойное воздаяніе хоче да приеме отъ Бога. Кой не гледа токмо за себѣ, но гледа даоуползува и другаго човѣка, той члвкъ ще буде награденъ“ (стр. р.п.д.). „Учителей дасж не лѣнятъ, но да приказуватъ слово Божие, да не прилагатъ причина лѣность“ и ако и да не хочуть послушници да слушатъ, той пакъ отъ поучіе да не престава“ (стр. р.п.д.). Трѣбва да „оуползуемъ обложній братѣ нашѣ и на путь истинный да наставимъ“. „Да се погрижемъ и вый за братѣ и за ближній нашѣ и да проведемъ ихъ на путь добродѣтельный“. Понеже душа отъ тѣло почесна естѣ, того ради повше воздавніе има отъ Бога кой научи.“ (стр. и.а.).

Отъ горнитѣ извадки се вижда, какъ проповѣдникътъ е разбралъ обществената дѣйность на свещеницитѣ и учителитѣ: трѣбва да бждатъ наставници, ръководители и проповѣдници на доброто и на истинското образование — трѣбва да бждатъ тѣмъ такива, отъ каквито най много се осѣща пужда. Проповѣдникътъ давалъ голѣмо значение на образованието, затова тѣй настоятелно е молилъ своитѣ поразвити слушатели да се грижатъ за умственото развитие на своитѣ ближни. Образованието ще изгони суевѣрието, противъ което проповѣдникътъ често възстава. Казватъ, говори проповѣдникътъ, че богато умрѣ човѣкъ „душа его станва діазоль или вампиръ“. Това казва за да се съблзнятъ проститѣ хора „ала то нѣсть истана“ (стр. 72.) Нѣма по голѣмъ грѣхъ отъ суевѣрието (стр. Г.Н.). Ако „суевѣрството“ е най-голѣмъ грѣхъ, то най голѣмо благодѣяніе ще бжде, ако спомогнемъ да се изкорени суевѣрието.

Освѣнъ това, длѣжни сме да изповѣдаме правдата и истината. Човѣкъ като разумно същество, трѣбва всѣки пѣтъ да говори онова, което му е на сърдце. „Должны смы на братій нашѣ истину да говоримъ всякоги. а не хоратимъ со уста наша другое, а сърдце наши другое да мисли. Почто лѣжа отъ діавола естѣ. Кой любя истина, онъ Бога любя, а кой сж радва на лѣжа, діаволска воля оучинѣ“ (стр. З.н.). По нататѣкъ говори, че лѣжата не само че е противна на Бога, но принася врѣда и на другитѣ, защото може да го излѣже на съдъ, на наказания и „крамоли“ (тамъ). Кой сж надѣй на лѣжа, той насе вѣтрове“ (стр. З.н.). Всички велики и свети мже се прославили, само защото „по право думали и на царіе и на судіе и на вси члвцы. Много мужіе отъ еліните фелософы за правда оубиены были и отъ градове навонъ изгонены и заточены. Анаксагоръ изгоненъ билъ, Сократъ филозовъ съ отрова напоенъ, Клитъ съ кошіе прободенъ“. Ами колко свети мже сж умрѣли за правда! У насъ днесъ умираатъ, „ала не за

правда, а за свое придобиваніе. „А за правда не сме видѣли ни едного члвѣка да се потруди или да се помучи или да умрѣ. О злочестный свѣтъ!“ Проповѣдникътъ се оплаква, че нѣма правдолюбиви и откровени хора, „а где подобно ест да думать, а оны тамо молчатъ“... „отъ истина и отъ правда да не отступваме“ (стр. с.п.с.) Съ каква откровеностъ и настойчивостъ проповѣдникътъ искъ отъ своитѣ слушатели да сѣ правдиви! Не съзираме ли въ тия думи човѣкъ, който искалъ да натекне на своитѣ хора, че има много неправди и золуми, но нѣма кой да изкаже направо своето възмущение? Не забѣлзваме ли ние, че въ тия думи се хрие протестъ противъ всичко онова, противъ което по сетиѣ си ожесточиха толкова „буйни глави?“ „Да умрѣмъ за правда!“ вика софроний. „И за свобода!“ се отзова Раковски. И проповѣдникътъ и революционеритѣ си подадохъ рѣка. Проповѣдникътъ възхвалява Иоана Кръстителъ, че е излѣзналъ прѣдъ Ирода и го изобличилъ въ неправда и прѣстѣпление, макаръ това да му костувало живота. „По добрѣ менѣ ест да оумру, казва Иоанъ Кръстителъ а не да оумолчу, като гледамъ таковое беззаконство шо сѣ оучиня на свѣто.“ (стр. СИЕ, СИС).

Но не само трѣбва да се поправи и поддържа истината и правдата съ всички срѣдства и усилия, а, става случай и необходимостъ, трѣбва драговошно да жертвуваме живота си за тѣхъ. Никой не може се спаси, ако не оумре за правда и за истину (стр. ВГ.). Искате ли „истинное крещеніе да се крестите, да проліете кровь свою за истину“ (стр. КИ.). „Правда и истина свѣтлость ест (стр. р.о.а.). „Да не милваме толко тѣло наше, а и на смерть да прѣдадутъ его, пакъ да се неотречемъ отъ правду и отъ истину, кой неостави душу свою за вѣру за правду на погубленіе, той не спасетъ себе (стр. К.Д.К.).“ Освѣтъ правдата и истината, трѣбва да защищаваме и вѣрата си, която била изложена на гонения и на съблазни и която искали да унищожатъ нашитѣ врагове. Помислете, какво значение сѣ имали думитѣ на проповѣдника, кога се обръщаль къмъ слушателитѣ си, като имъ казваль: „Да не милвате тѣло свое ни имѣніе, ни слава, токмо да оупазимъ вѣру нашу. Макаръ да бѣжтъ и да мучатъ насъ, пакъ да се не отречемъ отъ вѣру нашу. Не е възможно да не теглите, докле есте посредѣ враги. Ала не бавайте малодушни. Ако оубѣжтъ тѣло ваши, небойтеси“ (стр. П. в.). „Кой пролѣ кровь свою за стою вѣру, много блаженъ естъ той члвѣкъ (стр. і.к.ѣ.).“ Особено тоя „шо сѣ находитъ оу чуждый изъци рая робы (гамъ),“ тѣ трѣбва да иматъ търпѣние, защото Богъ е съ тѣхъ (гамъ). Да пазимъ отъ бацитѣ си, прѣданную вѣру нашу, да не приѣмимъ някой другій новыи законъ, нашей христіаникій законъ да пазиме, шо сме приѣли, да не ходимъ по другій чуждый (стр. р.л.и.). Не се ли повтарятъ обвиненіята, която четемъ въ псалмевата исторія? Не стои ли прѣдъ насъ единъ патриотъ, който се застѣпва за вѣрата, за обичайтѣ ни, който ни упѣтва да пазимъ своето, особено ние, който сме рая и които не можемъ да не теглимъ, докле сме между врагове и докле сме роби у чуждыи народъ? А тѣй като българскіятыи народъ е идентифицираль вѣра и народность, не слушаме ли единъ заклинникъ на народностьта ни, на отечеството ни? Можемъ да бѣдемъ гонени,

убити, убивани „отъ мохамедяны, кои безумно баснословяты: како хочутъ да иматъ тамо богатѣхъ трапезы и прекрасныи дѣвойки и всякіе сласти“ — за да ни накаратъ да се откажемъ отъ вѣрата си (стр. С.Л.И.), но ния трѣбва да прѣнасяме всичко, „почто кой сѣ надѣи на Бога, онъ скоро сѣ издавѣ отбѣды (стр. р.л.д.).“ „Богъ вѣдга и слага (стр. К.)“ „въ чуждый душманы не оставяетъ насъ“, но „скоро приходи помощь нечаяно, сякожъ прилика, шо оумъ нашъ неостыгва“.

А вслушайте се въ тия думи: „Шо сте подѣ иремъ, сирѣчь: Рая шо давате данъ за вѣру да се прѣдадете другъ друга на господарскій рѣчь. Ако се случи между васъ нечто крамола, подобно естъ старшинѣ васъ да оутакмявать, а не судія ваши. Шо иска да каже проповѣдникътъ съ тѣхъ? Да се пазимъ да не бѣдемъ прѣдатели на своя народъ и да се отнасиме за различни разправий до нашитѣ старѣшнини. Не ния ли дава упѣтване къмъ политическо възпитаніе?“

Робството е било тѣжко, несносно, лютитѣ врагове имали всички срѣдства да прѣслѣдвать българина и да го унищожатъ, и робътъ неволно се запитваль, до кога ще се продължи това несносно положение? Проповѣдникътъ отговаря, като изброява редъ велики хора отъ Иосифа до ап. Павла, които сѣ били изложени на мъки, изпития, но най-послѣ сѣ били възнаградени щедро за тегловия си животъ. Мжикѣ ще иматъ край, и народътъ „свѣтло ще тържествува“.

Проповѣдникътъ, като говори за нашитѣ длѣжноти къмъ другитѣ, не изпуца случая да изобличи и грабителитѣ, които ще бѣдатъ наказани за своитѣ прѣстѣпления, и мѣчителитѣ, подѣ които е пѣшкаль християнитѣтыи българинѣ. Както единѣтъ тѣй и другитѣ сѣ омразни прѣдъ Бога и ще заслужатъ наказаное и на оня свѣтъ и тука, на земята. „На члвѣка и добро, и зло спроти живѣніе его приходи. Грѣхъ и неправда на члвѣческое живѣніе конецу скоро пристигва като со острый ножицы. Мучитель и беззаконникъ члвкъ рѣдко някой отъ нихъ да живѣи до бѣлаж старость (стр. љі, љс).“

Не само трѣбви да се въздържаеме отъ зло, отъ грѣхъ, не само трѣбва да се грижимъ съ честенъ трудъ да спечелимъ прѣхраната си и, като стане нужда съ живота си да защитимъ правдата, истината и вѣрати, но и да се грижимъ да упѣтваме неопитнитѣ, проститѣ а въ това число и дѣцата. Истинското възпитаніе, просвѣщение, споредъ думитѣ на проповѣдника, е необходимо за младото поколѣніе. Софроний като дългогодишенъ учитель, не е могълъ да не съзнае значеніето и важностьта на образованіето, та е счель за нуждно да изтъкне неговата необходимостъ и отъ черковната катедра. Като се обръща къмъ слушателитѣ си, казва: „Чада вашѣи да оучите и да наставяте ихъ на добрый обичай и да нагледвате ихъ како ходять и како живеять и да наказувать ихъ да будутъ смиренны, кроткы, разумно да хоратятыи и почетно а не да се оучатъ хоратятыи срамный и не подобный хорати (стр. К.)“. Имашъ ли чадо-накажи го съ вѣрмя, приклони шія его доклеи мека и млада, понеже кога оудебелей и оутвърди, тогава не може да ся изправи никакъ (стр. р.ѣ.д.).“ Свещеникътъ Илиа, майката Неронова не възпитали чадата си и ги оставили, и тѣ станали вѣрди за обществоото и за себе си. „Чада отъ млади години должни суть да ся трудятыи и да прилежавать за свое доброе

блполучіе: повеже отъ младостъ своя ако ненавиждатъ на доброе живеніе, на старостъ не могатъ да навикватъ никакъ (стр. р.ч.д.)⁴. Като говори, какво голѣмо значение има да вкоренимъ у дѣцата си добри наклонности да посѣемъ въ душиѣ имъ добри сѣмена, казва: „отъ това можемъ да разсмотримъ за отецъ и за матеръ, колко голѣмий дългъ да отхрануть и да поставятъ чада своя и да отдѣляватъ отъ всяки худшъ обычай. Понеже добро воспитаніе твърдое основаніе естъ на живеніе наши за все световное благополучіе. Почти у младий години дѣте може да повикне и доброе и зло (стр. л.с.)⁴. Отъ всички тия цитати се вижда, какъ е гледаль проповѣдникътъ на възпитаніето.

До тукъ се постарахъ да изтъкна по важнитѣ мотиви въ „Софроніето, като съ това, разбира се, не се изчерпва съдържаніето му и значеніето му. Като проповѣднически сборникъ, излага християнското учение, показва, какви сѣ длъжностисѣ на всѣкой човѣкъ християнинъ къмъ Бога, тълкува въ достъпна форма нѣкои мѣста отъ евангелието и важнитѣ случаи отъ християнската наука. Азъ обърнахъ внимание само върху по характернитѣ особености отъ Софроневия трудъ. Отъ всичко се вижда, че това произведение имало на грѣмето си значене.

1) Като пръвъ печатанъ проповѣднически сборникъ, въ който се излагало учението на хр. черква. Християнската вѣра била изложена тогава на соблазни. Турцитѣ ту насила, ту чрѣвъ подмамване се мъчили да отвърнатъ българина отъ прастечоската му вѣра и да го прѣвърнатъ въ мохамеданството, и той, подъ влияніето на тежкитѣ обстоятелства, би могълъ лесно да се изложи въ соблазни въ правотата на вѣрата си. Трѣбва да се напомня постоянно на българина, че той е длъженъ за врѣмното си и за вечното си блаженство да се държи строго о завѣщаната отъ дѣдитѣ му вѣра. Найсжашното за човѣка е вѣрата и народността, и той не трѣбва за нищо да ги жертвува. Тая мисль се повтаря на много мѣста въ проповѣдитѣ и доста настойчиво, като се стареа проповѣдникътъ въ сжщото врѣме да прѣдстави турската вѣра „баснословна.“ Казахъ по горѣ, че българинътъ е идентифицираль вѣрата си и народността си, така щото тия думи на проповѣдника сѣ имали патриотическо значение, особено като се изказвали отъ висотата и светостята на черковната катедра.

2) Но да може да вѣрва човѣкъ въ нѣщо и да го пази, трѣбва добръ да го знае. Проповѣдникътъ, като има това прѣдвидѣ, сили се да разесни всичко онова евангелско, което не било достъпно за простия слушатель. Затова въ новечето случаи се прочита евангелието на достъпенъ езикъ или ония текстове, които сѣ най-важни за празника и се разтълкуватъ, като се прилагатъ къмъ различни случаи въ практическия животъ. Отъ тая страна погледнато „Софроніето,“ прѣдставлява отъ себе си важень трудъ въ нашата бѣдна проповѣдническа литература. Българскитѣ простъ слушатель, като нѣмалъ възможность да се запознае съ религията си въ училището или отъ другъ вѣкой източникъ, можаль нѣщо да науче въ черква; като изслуша прѣвъ цѣлата година съдържаніето му. Въ това отношение тоя сборникъ отъ проповѣди принесль неогнѣними заслуги въ религиознотб просвѣщение на българския народъ: разяснилъ е учението на християнската религия.

Гръцкитѣ духовни лица малко се грижили за религиознато развитие на своитѣ пасоми, тѣ поддържали всичко онова, което било въ тѣхна полза, макаръ и да почивало на чисто противорѣчиво не християнското учение прѣдания, и тѣй спомагали да се разпространяватъ суевѣрїята между народа, които суевѣрїя и до сега не магать да се изкоревятъ измежду простол днето. Проповѣдникътъ завѣщава настоятелно на българскитѣ свещеници да проповѣдватъ, да учатъ своето паство на правилна християнска религия и на истинска религиозно-правственъ животъ.

3) И да сж искали българитѣ да научатъ нѣщо отъ религията си, не можали да намѣратъ откъдѣ, „много члвци има неучени и отъ стое писаніе неразѣмватъ. А кога мы незнаемъ и перазумемъ его, тогава неможимъ да будемъ наслѣданци на царство небесное. . . много свещеници и простий члвци нахождатсж но четуть и неразѣмватъ отъ сценнаго писанїа: казва Софроний въ прѣдговора на своя трудъ и затова той се золовилъ да напише проповѣдитѣ си на простъ български езикъ „да разумѣютъ свазуемая и всякїи да наставатъ себѣ на путь прави и истинный. „Ви же вси чрковно-служителїи, воспрїимате любовь къ ближнимъ вашимъ и на всѣкою недѣлю дане облѣнитеся, но прочитайте ю въ черковное собрание непременно, понеже и простий члвци да разумѣютъ православную вѣру нашу. Кой свещеникъ не прочитають ю въ недѣляхъ, грѣхъ да будетъ на душу его (гледай прѣдисловїето).“ По нататкъ Софроний се обръща още единъ пѣтъ къмъ четцитѣ, грамотнитѣ и свещеницитѣ, като ги моли да четатъ прѣвъ черковното събрание проповѣдитѣ му, да разбере всѣкой истинското учение на християнската вѣра, слѣдъ това се обръща и къмъ слушателитѣ си, увѣщава ги, умолява ги да посѣщаватъ черква и да слушатъ съ внимание това, което ще имъ се чете. Съ туй самъ Софроний ясно опрѣдѣля назначенїето на своето произведение, като проповѣднически сборникъ, който ще може да упѣти слушателитѣ си къмъ истинско разбирање на християнската религия.

4) За да можете по-добръ да оцѣните истинскитѣ заслуги на софроневия трудъ, прѣнесете се въ ония бѣдни, оскъдни отъ българска книга врѣмена, когато и въ черква, и въ училищата и по пазаритѣ сж чело и говорило само на грѣцки. И да искаль нѣкой да прочете по български било въ училищата било въ черкова, не можаль да намѣри книга, написана на езика ни. Въ училищата ни Платонъ и Аристотель, въ черквитѣ свещеници, които не знаеви ни думица български. Нѣколкото наши свещеници по селата едва могли да сричатъ черковнитѣ книги, и не можало нищо да се очаква отъ тѣхъ да упѣтятъ, да наставятъ, да поучатъ народа си. Като се има всичко това прѣдвидѣ, ще можетъ да си прѣдставите, какво значение имало „Софроніето.“ Съ появиенїето си тѣкмо прѣди сто години отъ днесъ, 25 ноемвїи, и въ черквитѣ, и въ училищата, и въ вѣщитѣ се чуль българскитѣ говоръ, оживѣль българския езикъ, осветилъ се отъ черковната катедра и се прѣнесль далеко и ширако по села и градове, по колиби и паланки. Полуграмотния свещеникъ почналь да говори отъ черковната катедра рѣчи на български, малкото дѣте прѣписвало радостно написана на езика му книга, почнало да срича, да чете, да се учи на бъл-

гарски, на бащиния си говоръ; старецъ, който едва научилъ въ нѣкоя велика да срияа словѣнски, почналъ да чете за длъжноститѣ си къмъ вѣрата си, къмъ себе си и къмъ народа си. Какво възхищение, каква радостъ било и за млади и за стари, и за патриоти появяването на тая първа печатна българска книга! Тя роди ученици, и четци, и проповѣдници, и просвѣтени, и патриоти. — та заговори на езикъ, който 400 години не се билъ слушалъ въ черква и училищата. Само отъ тая страна погледната, тая книга има своето епохално значение, като книга, която първа е заговорила на нарѣчие безъ гражданско право.

5) Погледната и къмъ изложение на мислитѣ, има богатства, които могатъ напълно да я приближатъ къмъ народа ни, — тя се отличава съ достъпността си, съ простотата на изложението си и съ искреността на съдържанието си. Нищо неясно, отвлѣчено не се срѣща въ тоя проповѣднически сборникъ, учението на християнската религия се излага въ най-достъпна и лесно за разбиране форма и за най-простиа българинъ. Проповѣдникътъ не доказвъ, той само разяснява, като има прѣдвидъ, че стоятъ прѣдъ него вѣрующа, които не разбиратъ ясно онова, въ което вѣрватъ; проповѣдникътъ никога не се стреми къмъ научно, отвлѣчено и изкуствено излагане на мислотѣ си, напротивъ, мѣка се да бѣде, колкото се може по близкъкъ до слушателитѣ си и по-ясенъ и достъпенъ на тѣхното разбиране. Той самъ казва въ прѣдисловието си: „понеже на нашей болгарскій земли много свещеници и просты чловѣци находатъ что не разумѣють отъ св писаніх словенскаго глубокаго языка и прѣписавъ сію книгу на болгарскій протній языкъ да разумѣють вси простій болгарскій народъ“.

Освѣтъ това, проповѣдникътъ е искренъ въ своитѣ отношения къмъ слушателитѣ си; тѣ сж близки и обични, мили и скѣпи за него и не пропуска случай да не изкаже симпатитѣ си къмъ тѣхъ. Вижда ли ги събрали въ черква край него да слушатъ словото Божие, радва се и нѣма думи да изкаже своето удоволствие и възхищение. „Голямое удоволствие имамъ азъ днесъ, като гледамъ щосте ся събрали оу стаж црква слышатели мой. Сколько азъ днесъ редуюсь и веселюсь като гледамъ вашее любочестіе да слушате слово божіе съ голѣмо желаніе (стр. 1. н. 3.)“ Като заблѣжи, че слушателитѣ отсъствуватъ отъ черкова, застъпва се съ бащински свѣти и упѣтвания да ги вразуми да жертвуватъ малко врѣме да идатъ въ божествения домъ и да чуятъ евангелскитѣ наставления. И думитѣ му сж бащински, искренни, чистосърдечни.

Като иска да бѣде полезенъ на своитѣ слушатели, проповѣдникътъ се старае да бѣде достъпенъ и разбиравъ, за това глѣда да говори съ езика имъ и да земе примѣри и сравнения изъ срѣдата на това общество, за което е прѣдзначено произведенето. Езикътъ се отличава съ хубави фигури, сравнения, съ сполучливи изобщо художествени изрази. Съ това може да се обясни, между другото, популярността на „Софрониеето и между най-слабо развитото въ умствено отношение население, напр. постѣтъ (стр. К.) уподобавана на тихо и безбурно пристанище, а животътъ на „*малазливо море*“ и ние, човѣцитѣ, сме като „оу единъ корабъ“. Всѣкога плаваме и денемъ, и ноцемъ противъ ветрове и бури,

противъ грижи, скѣрби, напасти и др. до катъ стигнемъ „оное тихое мирное, безмолное, блженное и спасителное пристанище“. „Богъ подарилъ намъ това постное врѣме като някое тихое и мирное пристанище“. „Постнаятъ трудъ“ се уподобавана на търговецъ, който оставилъ жена, дѣца, отечество; бори се съ всички неприятности, съ мѣки, съ разбойници и съ морскитѣ вълни, но като спечели пари, върща се у дома си между своитѣ еде, пие, весели се и забрави своето скитане. За да подтикне християнитѣ къмъ правствено възобновение, проповѣдникътъ посочва природата, какъ пролѣтно врѣме хвърля всичко овехтѣло, изгнило, старо и се облича въ ново облѣкло. „Така потрѣбно естъ и намъ да подновимъ и украсимъ живеніе наши“. Словото на распетия цеткъ почва тѣй: „Слиши небо и оубойсь и съ темный облакъ покрій лицѣ свое и капли слези испусти отъ звезды свое. И ты слѣнце що просвѣщаватъ всеъ свѣтъ, покрій стемнота свѣтлость свож. А ты землж потрепери и пр. (стр. м. к.)“. Подиръ прѣсѣдана надъ Христа тѣй се обръща проповѣдникътъ къмъ еврейтѣ: „О роде еврейскій завистливи, зашто продадохте на Пилата вашего добротворителя: зашто неправедно разинахте его; зашто безъ милость оубихте его; зашто болны ваши исцѣли, зашто слѣпцы ваши просвѣти; зашто бесны ваши освободилъ, зашто мертвыхъ ваши воскресилъ?“ А кога смѣхнали Христа отъ кръста, отъ какъ се обръща майка му къмъ него: „О сине мой любезній! о чадо мое сладкое! о свѣта очію моеж! Ето сж сега раздѣляшъ отъ мене! Ами отъ сега кой да оутѣши мене? Ти ми бѣше до сега надежда, мож, ами сега кой да мж нагледва (стр. Н. Г.)“. Въ такава драматична форма е прѣдадена и мисълта на Иосифа, като искалъ отъ Пилата тѣлото Христово да го погребѣ. А колко трогателно е прѣдадено прощаваніето на богатия съ богатството: „простите вы мене високій и красный палаты: простите вы мене оукрашенный стѣны мой: простите вы мене скупыя златыя постели и богатыя трапезы: простите вы многоцѣнныя одежды моя златыя и сребренны. Азъ отхождама ала отъ васъ со себѣ ничто не оуземамъ, того ради останете на земли вы за другій чловѣцъ“. Тоя на много мѣста въ Софрониеето образенъ, фигуративенъ езикъ правилъ съчинението увлѣкателно, достъпно и внушително.

Такава е книгата, която се яви отъ печатъ тѣкмо прѣди сто години.

Търново, 1906 год. Октомврий 26.

ЦЪРКОВНА И ОБЩЕСТВЕНА ЛѢТОПИСЪ.

Вжтрѣшенъ отдѣлъ

Софрониеето. Празникътъ на стогодишнината на българската печатна книга На 25-й ноемврий т. г. се навършиха цѣли 100 години отъ отпечатването на първата българска книга, т. е. отъ вапечатването на Кирилодроміона или Недѣльника, или както народътъ ни го още нарича — на *Софрониеето* на Софрония епископа Вратчански. Тѣкмо прѣди 100 години — на 25 ноемврий 1806 година — отъ печатницата на Римникската (въ Ромѣния) митрополия излѣзе тая знаменита за нашето възраждане книга, която туря началото на българската печатна книга и която имаше единъцката цѣлъ да разпрѣсне тъмнината на незнанието у нашия спящъ още тогава български родъ. Въ вестерията на възражданіето ни подиръ Павсия съ право иде да земе второ и не по-малко почетно мѣсто и Софроний Вратчански. Ако

Пансий съ гордост на сърцето си и съ любовъ скърбяща се обръна къмъ своя заспалъ, забравилъ се „неразуменъ народъ“. Софроний, пожелалъ вече жетвата на пансиевото писмено слово, се явява съ по-голямъ пламъ на сърцето, съ по-големо въодушевление и съ повърлюща любовъ къмъ твоящия въ мракъ български родъ. Той е желаялъ, той е мечтаялъ духовно, книжовно — културно да подигне народа си. Разбиралъ е, че въ провдигането на народа ни трѣбва да се турне прѣди всичко основата на духовното просвѣщение, разпространявано съ книгата, съ печатното сръдство. Схваналъ е, той тая крайна потребность и за насъ, кога на вѣдѣто и да се обръщамъ у другитѣ народи виждамъ книжнина на собственъ тѣхенъ езикъ, слово, разпрѣсквано по хиляди краища посредствомъ печатната книга.

Потрѣбата е била належаща. Жажущитѣ сж били много. Учителитѣ мало. Личната инициатива слаба и плахава. Трѣбвало да се направи началото. Трѣбвало да се намѣри мжжъ, съ пламъ обзетъ отъ любовъ чиста къмъ народа си, трѣбвало да се намѣри воля, прѣди нищо не спираща се — трѣбвало да се намѣри енергия и постоянство, прѣдъ нищо несѣкващи. . . . И всичко това намира щастливо изпълнение въ скромния български духовникъ — Софрония Вратчански!

За честь на нашето духовенство, пакъ духовникъ излиза, за да даде мощния гласъ на културното наше унапрѣждане. Пакъ отъ скроменъ расоносецъ се хвърля първата искра, що подпала огъня на разсвѣтляването. . . .

И тъй, Софроний Вратчански легна въ основата на новата българска книга, като съ това прѣдвиздаше, че съ направеното еднажъ начало ще осигури напредъла. И Софроний не се излъга. На българската книга потръгна. Съчинение слѣдъ съчинение започнаха да се пишатъ подиръ Софрониево цѣла верига книги, които свѣстѣваха българина, които го крѣпѣха въ двойната му величава борба и които го изведоха най-послѣ до свободата.

Отъ туй гледище, Софроний Вратчански е родначалникъ и на десетакната наша нова книжнина, тъй засилена по всичкитѣ стрѣкове на науката и живота. Родначалникъ е той не само относително формалното ѝ съществуване, но родначалникъ би трѣбвало да остане той и въ задачата, цѣльта на тая наша книжнина. И въ момента на празненството на нашата книга, на Софроний Вратчански, тая мисль трѣбва най-вече да се изтъгне, най-вече да се спомни. Трѣбва да не изпусчаме изъ прѣдъ очи благородното въодушевление и прѣва цѣль на Софрония: съ книгата да спомогне за отстранение на мрака, невѣданieto у нашия народъ. Не за игродумство, не за пусто словоборство и не за пазарище на тѣсногърдо сектанство или момчишашки фантазии е било турено началото на българската печатна книга. Слово точно, слово вѣрно, слово пълно съ животъ и истина е трѣбвало и трѣбва да се печата и прѣска съ печатната наша книга.

Най-новата наша книга нѣвакъ кривнува отъ тоя идеалъ; — ти захваща да бѣга подиръ звѣзтищата фраза, подиръ външната само хубостъ и даже подиръ неосомислени и отъ твърдѣ съмнителенъ характеръ съчинения.

Сега, кога се радваме на съмето, посѣяно отъ Софрония, и живѣемъ книжовно благодарение трудоветѣ на тоя славенъ труженникъ — сега, казвамъ, не трѣбваше ли да си спомнимъ не само за количествения, но и за качествения напредъкъ на стогодишната българска книга? Не трѣбва ли паралелно съ радостния звукъ на напредъка на книжнината ни да се чуе и скърбната нота, напомняща, че зачестява вече да се губи нишката на цѣльта за истинското унапрѣждане на нашата по-нова книга?

Д-ръ Ц.

*

По разпорѣждането на министерството на просвѣщението, въ всичкитѣ училища въ България на 25-ий ноември — денъ на стогодишнината на българската печатна книга — на ученицитѣ сж били държани бесѣди за значението на епископа Софрония и на Софрониево му за българската печатна книга.

На 26-ий сѣкция мѣсець, по нареждането на св. Синодъ, навсѣждъ по църквитѣ е била отслужена панихида за Софрония Вратчански. Тукъ въ София, послѣ панихидата, отъ името на книжовното дружество Професоръ А. Тодоровъ държа въ голѣмия салонъ на „Славянската бесѣда“ рѣчь „но случай 100 год. на българската книга“. На рѣчта присѣтствуваха: синодалнитѣ архiereи т. т. Високопрѣосвещенства св. Варненски и Прѣславски г. г.

Симеонъ, св. Русенски г. г. Василий. и св. Търновски г. г. Андимъ; мѣстниятъ архiereй Високопрѣосвещенний г. г. Партений; министрът на народното просвѣщение г. Д-ръ Ив. Шишмановъ; бившитѣ министри Д-ръ С. Даневъ, М. Маджаровъ, Д-ръ Радославовъ, Тончевъ, Ив. Вазовъ; по-вечето отъ професоритѣ на университетата; учителитѣ отъ сръднитѣ училища и пр. Изобщо, салонътъ на Бесѣдата бѣ прѣпълненъ съ най-отбраното и интеллигентно Софийско общество.

Професоръ А. Тодоровъ — сказчикътъ — съ увлекателно и приятно слово изложи великата роля на нашето духовенство въ развитието и напредъла на нашата книга. Описа значението на Недѣлника на Софрония за новата ни — печатна — книга, и историята на тая послѣдната послѣ Софрониево. По изчисленieto на Проф. А. Тодорова, отъ 1806 до 1850 годима сж били издадени около 200 книги, или сръдно — по 4 книги на година. Прѣзъ шестото десетолѣтие, сир. отъ 1850 — 1860 год. сж излъзли 210 книги; прѣзъ седмото — 380; прѣзъ осмото, до освободителната война — 550, или всичко за 27 години (1860—1877 г.) — 1140 книги, сръдно по 42 книги на година сръщу 4 книги годишно прѣзъ първата половина на вѣка. А до освобождението печатната българска съкровищница брое около 1300 книги, издадени въ около 72 години, сръдно по 16 книги. Въ силата на подражавния книжовенъ успѣхъ ние и за по-нататъкъ би трѣбало да се надѣваме на тагъвъ единъ успѣхъ. Политическитѣ обстоятелства, обаче, малко измѣнили работата касително това. Годината на апрѣлското възпитание дава едвамъ 22 книги сръщу 63 на своята прѣдгодница. И освободителната война намалила книжовното производство. Обаче, отъ 1879 год. то се възмага всѣка година и миналата година ние сме броели 800 издадени книги и наврѣмени издания. Цѣлнятъ стогодишенъ складъ на българската книга (до 1-ий януарий 1906 година) надминува 13,000 имена!

„Она“, каза професоръ А. Тодоровъ, „който се е трудилъ и молилъ усърдно да стори „началото“, и вѣрвалъ твърдо, че слѣдъ него ще са найдатъ мнозина да го послѣдватъ, е говорилъ пророчески. Съ своитѣ книги Софрониевци прибраха около едно огнище българската разсѣяна маса, прѣдъ това огнище, прѣдъ българската книга масата се почувствува безъ разлика на носии и говори-като една цѣлостъ, като единъ народъ. Духътъ на Софрониевци, въ образа на учителя имъ Софрония, витае и днесъ около нашата цѣлостъ. Нека въздигнемъ сръдъ насъ грънитенъ пиедесталъ на тоя образъ, за да удържимъ Софрониевския духъ, „стражътъ на българската книга“.

„Въ краси сравнения — завърши А. Тодоровъ — е изразило човѣчеството почудата си отъ благодатта на книгата: книгата е четири очи, книгата е свѣтило.

Пази си, човѣче, очитѣ, за да се радватъ на свѣтлина.

Пази си, народе, книгата, за да не попаднешъ въ мракъ“.

Сказчикътъ отъ вси страни бѣ награденъ съ искрени рѣкопѣсвания.

Съ това се „завърши“ празнуването на стогодишнината на българската печатна книга.

Да признаемъ — всичко това бѣ прѣскромно празнуване. Да се радваме и угѣшаваме поне, че макаръ прѣскромно, туй „празненство“ бѣ искрено. Дано тая искреностъ повлияе за утвърдението и засилването на „Софрониевския духъ“ и у сегашната — нова — наша книжнина. . . .

Илюстрованитѣ безнравствени карти между ученицитѣ. На страницитѣ на нашия вѣстникъ не единъ пѣтъ се е обръщало вниманието на заинтересованитѣ възпитатели фактори у страната ни, че напоследне у насъ сж пуснати въ ходъ илюстровани безнравствени карти. Тоя печаленъ фактъ става още по-грозенъ, кога навсѣждъ се констатира, какво безпрѣпятствено тѣ намиратъ разпространение и между невиннитѣ още наши школни дѣца. Тайно и явно разпространявани тия, често отвратителни по съдържанието си, карти въхватъ такава поквара у душата и невинността на нашитѣ ученици, че страхъ побива човѣка, кога е принуденъ да констатира, колко далечъ отива учащата се наша младежъ, захванала съ търсенето на саблзнителнитѣ карти. . . .

Както се учимъ, на тоя печаленъ фактъ е обрънало най-сетнѣ внимание и министерството на народното просвѣщение. То е издало обржжно до г. г. директоритѣ на училищата и обржжитѣ училищни инспектори, съ което ги дани да сторятъ всичко, за да се тури край на тая страшна и убийствена за учащата се

младежъ търговия. Тукъ трѣба да се отбѣлжи, че въ реченото министерство сѣ били добити свѣдѣния, какво вѣколъ являжи и търговци сѣ иллюстрирани карти си служели съ срѣдството на ученици, често дори и отъ долнитѣ класове, за да разпространяватъ верѣдъ учащата се младежъ карти съ безправствено съдържане.

Министрътъ прѣпоръчвалъ да се наказватъ най-строга всички ученици, у които биха се намѣрили подобни карти.

Ние ще си позволимъ да забѣлжимъ, че не тъй [съ строго наказване само] ще се излѣчи болката. Малко по-надруго мѣсто лежи послѣдната и съвсѣмъ по-други би трѣбало да бждатъ мѣрѣнитѣ. Ала надѣваме се, че ще се изправи сѣ пакъ много по-отстранението на затрогвания печаленъ фактъ, ако поне на прѣпоръчаната отъ министра мѣрка се обърне по-вече внимание и усърдие.

Адвентисти въ Варна. Неотдавна въ Варна се появили двама проповѣдници [вѣмци], за да разпространяватъ учението на адвентизма — протестантска една секта. „Любезнитѣ“ проповѣдници се научили, че тѣмъкъ въ мравъ и растление духовно, та се притегли да ни помогнатъ съ разпространението на учението си. За да дадемъ понятие на читателитѣ си, кои сѣ тия адвентиститѣ и какво тѣ проповѣдватъ, накратко излагаме — безъ всѣкакви коментарии — историята на появяването на тая протестантска секта и главнитѣ точки отъ учението ѝ. Отъ това читателтъ самъ ще си направи заключение за „полезността“ и „достойството“ на адвентиститѣ проповѣди на двамата проповѣдници — адвентисти въ Варна.

Адвентиститѣ сѣ малка протестантска секта, основана въ 1833 г. отъ В. Мюллера (1849 г.), който проповѣдалъ въ Ню-Йоркъ близостта за свършека на мира. Съгласно неговитѣ изчисления, основаващъ се на 8 гл. отъ пророкъ Данаила, края на свѣта трѣбвалъ да настане въ 1843 год.; но когато това не се случило — прѣвсѣлъ годината за свършека на свѣта въ 1847 г. Макаръ прѣдъ сказанието и тоя пакъ да не се обждавало, сектата продължава да съществува и брои нѣщо около 80—90 000 души, съгласно статистиката отъ 1880 год. На послѣдѣтъ отъ адвентиститѣ се отбѣлила нова секта, тъй нареченитѣ „Адвентисти на седмия денъ“ или „сѣботници“, които сѣщо тѣмъкъ очакватъ свършека на свѣта, но сѣ прѣдизаили да означаватъ опрѣдѣлено врѣме. Тѣ особено настояватъ за почитането и светостта на 7-ия денъ — сѣботата и както баптиститѣ исватъ да се кръщаватъ възрастни само хора посредствомъ погружение и строго осждаатъ употребата на тютюна и на спиртнитѣ пития. Послѣдователитѣ имъ, поради това, гледатъ да бждатъ строги въздържници.

Главатаритѣ на сектата си били Джемсъ Уйатъ (1881 год.) и Н. Андрюсъ (1883 г.) Първата община се е образувала въ Вашингтонъ въ 1844 г. Въ 1861 г. въ Мичиганъ образували голѣмо издателско дружество, което има за цѣлъ да издава на езикитѣ на всички цивилизовани народи вѣстници и брошури въ духа на адвентиститѣ. Иматъ и едно „проповѣдническо училище“. Въ Америка тая нова секта адвентисти числи около 20,000 души. Въ послѣдне врѣме искатъ да се прѣхвърлятъ и въ Европа: Въ Базелъ сѣ открили клононъ отъ издателското си дружество. До сега иматъ малки успѣхи. Споредъ собственото тѣмъкъ признание, въ Европа тѣ нѣматъ по-вече отъ 500 послѣдователи. Тѣхнитѣ базелски органъ се нарича: „Herold der Wahrheit“ т. е. „Херолдъ на истината“.

Адвентиститѣ вѣрватъ, че съ свършека на свѣта ще настане хилядо годишното Христово царство. Напомнятъ, значи, на древната християнска секта — „хилиаститѣ“.

„Сѣботнитѣ“ — адвентисти *отричатъ троичността на Бога*

Между себе — въпрѣки общото имъ нищожно число, адвентиститѣ се дѣлятъ още на вѣколко секти: 1) Evangelical Adventists, 2) Second-Advent Christians, 3) Secent Day-Adventists, 4) Lifeand Advent Union, 5) Age to come Adventists и пр. — Различаватъ се главно по въпроситѣ за произхода на злото, за безсмъртието и пр.

Отъ тукъ всѣки читателъ трѣбва да заключи, че адвентиститѣ иматъ за основа: 1) древното хилиастическо учение за близкия край на свѣта; 2) че тѣ сѣ една рационалистическа секта; и 3) безъ всѣкакво вътрѣшно християнско единение (:многочислеността на подраздѣленieto).

Ето съ тия три „спасителни“ свои тезиси исватъ варненскитѣ проповѣдници — адвентисти да ни „спасятъ“.

Внн чень отдѣлъ.

Франция и Ватиканъ. На 11 декемврий в. ст. (28 ноемврий с. ст.) влѣзе въ сила закона за раздѣлата на църквата отъ държавата въ Франция. Денътъ отъ всички се счита за денъ важенъ въ историята на Франция. Важността произтича не само защото дохожда формалното въвеждане на закона, но и защото обстоятелствата се тѣмъкъ стелюха (особено отъ страна на папата), чѣ отъ 11 декемврий се започватъ нови условия, нови отношения, които сѣ сега още се изразяватъ въ остри конфликти, въ борба жестока. За сега ние привеждаме, безъ коментарии, извѣстията които ни донесе телеграфъ отъ Парижъ по първитѣ дни слѣдъ 11 декемврий:

Всичкитѣ вѣстници посветаватъ статия на 11 декемврий, денътъ, въ който изтича валидността на конкордата и влиза съ сила законътъ за отдѣлянето на църквата отъ държавата. Вѣстницитѣ смѣтатъ тоя денъ за историческа дата и призоваватъ трудността на положението, вслѣдствие поведението на Папата.

Правителството е заповѣдало да се изгони изъ Франция прѣдставителтъ на папската нунциатура въ Парижъ, монсеньоръ Монтанини Мирабело; изгонването се е прѣдшествовало отъ единъ обискъ, извършенъ у прѣдставителъ на папата, въ врѣме на който близъ зловени вѣколко документи. Монсеньоръ Монтанини, протестиралъ противъ взетата отъ правителството спрямо него мѣрка, е напусналъ Парижъ на 29 ноемврий, придруженъ до границата отъ единъ полицейски комисаръ.

Въ камарата влерикалътъ г. Груво интерпретиралъ правителството върху изгонването на Монтанини. Министръ-прѣдседателтъ г. Клемансо отговорилъ, че обискътъ не се извършилъ въ нунцията, а въ къщата на ул. Елизе, № 10, която прилича на всички други къщи, а всички къщи въ Франция, съ изключение помѣщенята на посолствата, сѣ равни прѣдъ френскитѣ закони. Г. Монтанини е прѣдълъ на френскитѣ владци наставленията на кардиналъ Мери де Валъ и е насърчавалъ френскитѣ свещеници да се съпротивяватъ; папата заповѣда на френското духовенство да наруши френскитѣ закони и по тия причини правителството е твърдо рѣшено да брани отъ Римъ френскитѣ закони; то ще почита всичко, що се отнеса до култа и до религията но ще се бори безусловно противъ политиката на Ватикана. Мѣрката, зета спрямо папския прѣдставителъ, е първия прѣдставителенъ актъ; слѣдъ него идатъ други. Правителството приема войната, която му се обяви, и даде първия топовень гърмежъ; но сражението още не е започнато; вие имате още вѣколко дни за размисление, казалъ г. Клемансо на свършване, и ако поискате война, вие ще я имате.

Репресалии противъ непокорнитѣ свещеници. Министерскитѣ свѣтъ е рѣшилъ да прѣдстави на камарата идущия петвъ слѣднитѣ законопроекти по закона върху отдѣлянето: 1. — Отмѣненіе на пенсийтъ, които се даваха до сега на свещеницитѣ; 2. — ликвидирането на черковнитѣ имоти; 3. — разпорежданята относително свещеническитѣ домове, епископствата и семинариитѣ; 4. — глобяване на ония свещеници, които се не подчиняватъ на закона; 5. — повишването въ войската на семинариститѣ, които подлежатъ на военна служба; тѣхното число е 6,000.

Изгояване архиепископитѣ отъ дворцитѣ имъ — *Едно прѣдложение за изравнение на конфликти.* Съобразно съ рѣшението на министерския свѣтъ, архиепископитѣ и епископитѣ сѣ прѣдупрѣдѣни, че на скоро ще трѣбва да напуснатъ своитѣ дворци. Севскитѣ префектъ е извѣстилъ това на парижкия архиепископъ кардиналъ Ришаръ и го е поканилъ да напусне архиепископския дворецъ на 30 ноемврий. Кардиналътъ Ришаръ е на 80 годишна възраст и е боленъ. Г. Дени Кошенъ (депутатъ — влерикалъ, е оставилъ на разположение на кардинала своята къща въ Парижъ.

Мнозина се занимаватъ съ изнамирането на вѣско срѣдство, съ помоща на което да може да се съгласи законътъ отъ 1881 г. съ публичното извършване на черковнитѣ служба, като се почита при това и заповѣдта, съ която папата забранява на свещеницитѣ да даватъ исканитѣ отъ закона декларации. Това срѣдство било слѣдното: намѣсто свещеницитѣ, които немогатъ да правятъ това, двѣ мирски лица правятъ въ полицията исканитѣ отъ закона декларации за събранията въ черквитѣ; тия декларации щѣли да бждатъ достатѣчни за изпълнение на закона. Съобщаватъ за единъ курioзень, случай, при който постигнали така. Редактортъ на анархистичния вѣстникъ „Ренесансъ“, г. Мартини, и единъ другъ анархистъ, г. Лепивъ дали декларации да държатъ религиозна събрания

въ всичкитѣ 71 църкви на Парижъ. Обаче тая постъпка, смѣтана като анархистическа маневра, не била удовлетворена. Скъсверѣмено архиепископската канцелария заявила, че не призовава правенитѣ отъ трети лица декларации. До нова заповѣдь църквитѣ ще останатъ отворени; но на ония свещеници, които служатъ, ще се съставятъ актове.

Едно писмо на атинския професоръ по богословието Диомида Кириакоса до редакцията на единъ старокатолически вѣстникъ и отговора на старокатолицитѣ. Старокатолическиятъ вѣстникъ „Revue internationale de théologie“ печата едно писмо на известния атински богословъ професоръ Кириакосъ по въпроса за старокатолицизма и съединението на църквитѣ. Кириакосъ пише, че всѣкога е считалъ и счита старокатолическата църква църковно-православна и то затуй, защото е отхвърлила непогрѣшимостта на папата и другитѣ негови деспотически претенции, отхвърлила е новитѣ догмати на Римската църква, постановленията на тридентинския съборъ и на другитѣ римски събори, латинския езикъ въ богослужението и причащението подъ единъ видъ, признао е за себе си задължителни само опрѣдѣленията на седемтѣхъ вселенски събори и единдушното съгласие на св. отци отъ първитѣ осемъ вѣка. По мнѣнието на Кириакоса, старокатолицитѣ нѣматъ нужда да ги признаватъ другитѣ православни за пѣвакна друга църква. Тѣ сж православни ipso facto, тъй сжщо както ще бжде православна и англиканската църква щомъ се откаже отъ 39 члена, отъ калвинистическото учение за прѣдопрѣделенето отъ отцедането само съ една вѣра безъ добри дѣла, отъ учението само за двѣтѣ тайнства (кръщеннето и причастието) и отъ осъждането да се почитатъ светитѣ. Различията между православната църква и старокатолическата сж всеществени. Тия различия сж съществували и до раздѣленето между Истокъ и Западъ и това не е бъркало на църковното единство. За сега е невъзможно формалното съединение съ старокатолицитѣ. Това съединение е дѣло на бъдещето. Сега за сега трѣбва да се задоволяваме съ взаимна дружба и симпатии. Тая симпатия къмъ старокатолицитѣ съществува даже у тия православни, които отхвърлятъ формалната уния между двѣтѣ църкви заради съществуващитѣ между тѣхъ различия. Поддържани отъ тия симпатии, старокатолицитѣ сж длъжни, безъ да се смущаватъ, да продължаватъ своето велико и трудно дѣло въ реформирането на западната църква. Тѣхното дѣло е добро и тѣ могатъ да бждатъ увѣрени въ небесната помощъ. „Като вѣрвамъ въ Промисъла, въ любовта на небесния нашъ Отецъ къмъ църквата Си, завиршва Кириакосъ писмото си, азъ се надѣвамъ, че старокатолицитѣ ще приближатъ врѣмето на реформирането за западната църква, че источната църква въ близко бъдеще ще ги признае като православна западна църква и че ще дойде врѣмето, когато ще царствува миръ между всички християнски свѣтъ.“

Като отговаря на туй писмо на Кириакоса, редакцията съ благодарностъ спомня сжщо и неотдавна полученитѣ изражения на съчувствие отъ О. Свѣтлова и постоянната дружба на О. Янашева и Кирѣева. По мнѣнието на редакцията, болшинството отъ грѣцкитѣ и руски богослови не признаватъ старокатолицитѣ за православни само заради недостатъчното познавание на старокатолицизма.

Противницитѣ на старокатолициството казватъ, че православнитѣ сж длъжни непокѣтнато да пазятъ съкровищата на догматитѣ. Това го признаватъ и старокатолицитѣ; но въпросътъ е само: кои сж тия догмати. Старокатолицитѣ казватъ, че тия сж догматитѣ, установени на седмтѣхъ вселенски събори отъ цѣлата църква. Нима това е недостатъчно? Съ какво право богословитѣ, които ни възражаватъ, искатъ, щото ние да признаемъ още и други догмати? Нашитѣ противници, казватъ, искатъ да запазятъ обрядитѣ си и църковнитѣ канони. Тѣ сж въ това тъй сжщо свободни у себе, както и ние у насъ. Ние никага не сме и мислили да имъ валагаме западната дисциплина. Нима тѣ ще ни наложатъ источната дисциплина? Това ще противорѣчи на всичко онуй, което е признавала и правтвовала древната нераздѣлна църква. Работитѣ на дисциплината всѣкога сж били прѣдоставяни на свободата на църквитѣ.

Нашитѣ противници казватъ, че ние сме длъжни да установимъ подробноститѣ за съединението ни съ православието.

По-право би било да се каже — съ православната църква. Но какви подробности се разбиратъ туку? Че вселенскитѣ събори не сж ли достатъчно подробно установили догматитѣ? Постановленията на нѣкои частни събори отъ XVII в. и символическитѣ книги отъ туй врѣме нѣматъ вселенски авторитетъ, и съединението на

църквитѣ може да стане само връзъ основна официалната вѣра на вселенската църква.

Противницитѣ ни казватъ, че ние сме усвоили протестантското учение за невидимостта на църквата, като отричаме видимостта ѝ. Въ дѣйствителностъ ние безусловно призоваваме видимостта на църквата, но само отричаме съвършенството (абсолютното съвършенство?) на видимата църква. Историята ни доказва, че въ известни епохи православието въ църквата почти е било подавано отъ арванството, македоняиството, вестрианството, евтиханството, монотелитството и пр.

Нашитѣ противници ни обвиняватъ, че ние сме създали нова теория за западната православна църква, която не била нито ултрамонтанска, нито протестантска. Тая теория може да бжде новостъ само за ония, които не знаятъ църковната история на Запада, особено на протеститѣ на вѣрующитѣ, както противъ заблуденията на Римъ, тъй и противъ заблуденията на протестанството.

Отъ такива протести е прѣлъзвена архивата ни.

Противницитѣ ни казватъ, че тия протести били протести на отдѣлни личности а не църковни протести, тъй като Ecclesia est in episcopo. За щастие, на западъ и епис. сж се борили противъ ултрамонтанството и протестанството. Тазива епископи е имало много до Ватиканския съборъ и ние сме се отдѣлили само отъ ония, които сж прѣстанали да слушатъ гласа на вселенската църква. — само отъ Римъ, но не и отъ православната западна църква.

Неправилниятъ възгледъ на нашитѣ противници произтича, първомъ, отъ това, че тѣ малко знаятъ Запада и неговитѣ богословски документи (види се, тѣ знаятъ само ултрамонтански и протестантски документи) и, второ, отъ туй, че отождествяватъ църквата съ папата и отъ момента въ който падналъ въ заблудение папата ipso facto падналъ ужъ въ заблудение и цѣлиятъ западъ.

На край, вѣстникитѣ вѣрва, че цариградскиятъ патриархъ не е враждебенъ къмъ старокатолицитѣ и че патриарситѣ неросалимски и Александрийски сж доста разположени къмъ тѣхъ.

Ние приведохме писмото на Кириакоса — голѣмъ приятель на унията между православието и старокатолицитѣ, и отговора на старокатолицитѣ, защото и двѣтѣ тѣ горѣ-долѣ характеризиратъ мислитѣ на православнитѣ богословци и на старокатолицитѣ, които се стремятъ да се съедни старокатолицизма съ православието. Въпросътъ не е на всѣки случай тъй лекавъ, както иска да го прѣдставятъ Кириакосъ, Кирѣевъ и старокатолицитѣ сами. Но на всѣки случай разбѣняването дѣлни мисли по въпроса ще спомогне много за взаимното добропознавание и разбиране. А това е именно прѣди всичко нужно за възсъединението на старокатолицитѣ съ православната св. църква.

Общество за организиране на лекции въ защита на християнството въ Англия. Въ Англия съществува дружество за организиране на лекции въ защита на християнството. Лекциитѣ се четатъ не само въ забрити помѣщения, но и на откритъ въздухъ, въ паркове и на площадитѣ, и иматъ голѣмъ успѣхъ. Прѣзъ миналата година обществото устроило по-вече отъ 850 чтения.

Какъ е нужно подобно благородно предприятие и за у насъ, въ България — посредствомъ християнскитѣ православни братства, наприимѣрь.

Обявление

№ 87

Настоятелството при църквата „Св. В. Димитрий“ въ гр. Айтосъ обявява, че цървата енория при църквата по старостъ на досегашния свѣщеникъ е вакантна и търси кандидатъ за свещеникъ.

Кандидатитѣ трѣба да е свършилъ семинария съ зрѣлостенъ изпитъ, да владѣе църковното пѣние и правило, да е проповѣдникъ и да притежава качествата, искуеми отъ Апостолскитѣ правила.

При това кандидатътъ трѣба да се яви три празнични дни да пѣе и проповѣдва въ църквата и да се запознае съ енорияшитѣ.

гр. Айтосъ, 6 октомври 1906 г.

3—3

Отъ Църковното Настоятелство.